आषाढापेक्षया सप्तमपक्षस्य पितृपक्षत्वात् अत्र मृतस्यैव प्रेतपक्षमृतत्वं न तु मलमासभाद्रकृष्णपक्षमृतस्य। ततश्च तत्र मृतस्य वर्षान्तरेऽश्वयुक्कृष्णपक्षेऽपि तच्छ्राद्धकरणे न पार्वणं किन्त्वेकोद्दिष्टमिति। अत्र पार्वणो विधिः पार्वणेतिकर्त्तव्यताकैकोद्दिष्टविधिरिति नव्यवर्द्धमानप्रभृतयः तन्न पूर्ववचनोक्तत्रैपुरुषिकस्य मृताहे पर्युदस्तस्य पार्वणो विधिरित्यनेन प्रतिप्रसवात् तस्मात् तदेकोद्दिष्टं त्रैपुरुषिकं न तु षाट्पौरुषिकं "कर्षूसमन्वितं मुक्त्वा तथाद्यं श्राद्धषोड़शम्। प्रत्याब्दिकञ्च शेषेषु पिण्डाः स्युः षड़िति स्थितिः" इति छन्दोगपरिशिष्टवचनेन प्रत्याब्दिकव्यतिरेकेण षट् संख्यानियमात्। एवमभावास्यादिमरणनिमित्तेन मातुरपि प्रत्याब्दिकं पार्वणविधिनैव "अपुत्रा ये मृताः केचित् स्त्रियो वा पुरुषाश्च ये। तेषामपि च देयं स्यादेकोद्दिष्टं न पार्वणम्" इति आपस्तम्बवचने अपुत्रा इति विशेषणोपादानात् सपुत्राणां पार्वणाभ्यनुज्ञानात्। एतच्च मात्रादित्रितयदैवतं कार्य्यम् "मात्रे पितामह्यै प्रपितामह्यै च पूर्ववत् ब्राह्मणान् भोजयित्वा" इत्यन्वष्टकायां तथा दर्शनात् अवसानदिननिमित्तत्वेन पार्वणविधिना छन्दोगैरपि मात्रादित्रिकाणां श्राद्धं कर्त्तव्यं "न योषिद्भ्यः पृथग्दद्यादवसानदिनादृते" इति छन्दोगपरिशिष्टवचने विशेषतः प्रतिप्रसवात्। एवं सपिण्डीकरणेऽपि। एतच्च मृताहे पार्वणं मातापित्रोरेव। तथा च हेमाद्रिधृतकात्यायनवचनं "सपिण्डीकरणादूर्द्ध्वं पित्रोरेव हि पार्वणम्। पितृव्यभ्रातृमातॄणामेकोद्दिष्टं सदैव तु"। मातृपदं सपत्नीमातृपरम्। सपत्नीमात्रित्यत्र मातृपदस्य राजदन्तादित्वात् परनिपातः ततश्च वाक्ये मातृसपत्नीति न प्रयोज्यं किन्तु सपत्नीमातरित्यादिकम्। एवं साग्निकौरसक्षेत्रजाभ्यां मृताहे पार्वणं कर्त्तव्यम् "औरसक्षेत्रजौ पुत्रौ विधिना पार्वणेन तु। प्रत्यब्दमितरे कुर्युरेकोद्दिष्टं सुता दश" इति जाबालवचनस्य "यत्र यत्र प्रदातव्यं सपिण्डीकरणात् परम्। पार्वणेन विधानेन देयमग्निमता सदा" इति मत्स्यपुराणवचनस्य चैकवाक्यत्वात्। उशना च "प्रत्यब्दं दर्शवच्छ्राद्धं साग्निः कुर्वीत वै द्विजः। एकोद्दिष्टं सदा कुर्य्यान्निरग्निः श्राद्धदः सुतः"।

पार्वत त्रि० पर्वते भवः अण्। १पर्वतजातमात्रे (घोड़ानिम) २निम्बभेदे ३दुर्गायां स्त्री ङीप् अमरः। ४शल्लक्यां ५गोपालपूतिकायां स्त्री मेदि० ६जीवन्त विश्वः ७द्रौपद्यां ८सौराष्ट्रमृत्तिकायाम् रत्नमाला ९क्षुद्रपाषाणभेदायां १०धातक्यां राजनि० तत्र दुर्गायां पार्वतीशब्दनिरुक्तिर्यथा

"तिथिभेदे कल्पभेदे पर्वभेदप्रभेदतः। ख्यातौ तेषु च विख्याता पार्वती तेन कीर्त्तिता। महोत्सवविशेषश्च पर्वस्विति प्रकीर्त्तितम्। तस्याधिदेवी या सा च पार्वती परिकीर्त्तिता। पर्वतस्य सुता देवी साविर्भूता च पर्वते। पर्वताधिष्ठातृदेवी पार्वती तेन कीर्त्तिता" इति प्रकृतिखण्डे दुर्गोपाख्याने ५४अ०। ११अन्ने स्त्री ब०व० निघण्टुः तत्र वार्वत्यः इति पाठान्तरं तत्रार्थे।

पार्वतायन पुंस्त्री० पर्वतस्यर्षेः गोत्रापत्यम् फक् वा। पर्वतर्षेर्गोत्रापत्ये पक्षे इञ्। पार्वति तत्रार्थे

पार्वतीनन्दन पु० ६त०। कार्त्तिकेये अमरः पार्वतीसुतादयोऽप्यत्र तस्य तत्सुतत्वकथा अग्निकुमारशब्दे ५५पृ० भा०व० २२४अ० वाक्ये दृश्या। तत्र उमायोन्यां तु रुद्रेणेत्यशुद्धम् उमायोन्यां तु रुद्रेणेत्येव पाठः साधुः।

पार्वतीश्वर न०१काशीस्थे शिवलिङ्गभेदे काशीख०२शिवे पु०

पार्वतेय न०पर्वते भवं ढक्। १सौवीराञ्जने २सूर्य्यावर्त्तवृक्षे पु० रत्नमाला।

पार्वायनान्तीया स्त्री पर्वणोऽयनस्य चान्ते विहिता छण्। इष्टिभेदे सा च इष्टिर्दर्शपौर्णमासाग्रायणस्य काले विहिता" "इष्टी पार्वायनान्तीयाः केवला निर्वपेत् सदा" मनु० कुल्लूकव्याख्याने।

पार्शव पु० पर्शुः प्रहरणमस्य। पर्शुप्रहरणयुक्ते

पार्श्व पु०न० स्पृश–श्वण् धातोः पृ–च। १कक्षाधोभागे अमरः २समीपे च। पर्शूनां पार्श्वाद्यूनां समूहः पर्शू–अण्। पर्शूसमूहे न० मेदि० ४जिने पु० ५सन्निकृष्टे त्रि० हेमच०। ६अनृजूपाये शाठ्ये सि०कौ०।

पार्श्वक त्रि० पार्श्वेन अनृजूपायेन शाठ्येनान्विच्छति कन्। शाठ्येनान्विच्छायुक्ते।

पार्श्वतस् अव्य० पार्श्व+सार्वविभक्तिकस्तसिल्। तत्तद्विभक्त्यर्थयुते पार्श्वशब्दार्थे ततो भवार्थे गहा०छ भत्वे टिलोपः। पार्श्वतीय पार्श्वतोभवे त्रि०।

पार्श्वद त्रि०पार्श्वं ददाति दा–क। पार्श्वचरे भा०श०४६अ०

पार्श्वनाथ पु० परेशनाथे जैनदेवभेदे

पार्श्वपरिवर्त्तन न० पार्श्वेन परिवर्त्तनम्। यत्पार्श्वमधःस्थापयित्वा शयितः तत्पार्श्वस्योर्द्धोन्नयने (पाशमोड़)